

een formule
identis of van
nand spreekt
ter, die Prof.
en tegen wie
het verenigen,
en ze in zijn
als of ze in
rd was, het-
Wij geloof-
tijd hebben
spronkelijken
een dit, de

in we scherp.
anier" van
ouden thans,
streedt (eerst
de Gerefor-
bezwaar in-
en uitwendige
en gene wel
het anders
bragt Prof.
a een inwen-
deze ver-
a, hooren het
(en), en op de
a binnen; als
zoodat ze van
te doen krij-
zijn roepstem
lig geroepen.
eroepen zijn,
eopen.
of. Hepp den
t hij den an-
dit boek zegt,
dat ik zelf in
ens ben. Na-

isten. Anders
Prof. Hepp:
i, geef ze dan
len u dan op
alen;
n niet in Uw
en in den
int niet, dat
ant gebeurd
hillen met de
ons niet aan
n; we hebben
en van eenig-
n blijven ook
den plicht, te
en, waar dat
weer helder
ge aanklagen
ijdenis (zake-
n dingen, die
e hunzelf on-
e ditmaal de
ar aansneedt.
deftigen stijl
eren.

en is het dit-
Hepp. De va-
ten, men leze
ding tusschen
dat ze tevens
schen krachten
ander ni-
op aan komt,
verstaat. Hun
r het misver-
lijden als hij
tegenkomt, en
an moeizame
rof. Hepp leze
e ons bij haar

K. S.

UNST
and.

- G. F. Callen-

daardoor het
le wereld op
er gevonden
ei, en vreem-
terzeewerken
ersbevolking.
afsluiting van
ijke landaan-
ingwekkende
orzettingsver-
kwestie van

In „Als het getij verloopt” heeft Norel beschreven de reactie van de bevolking der kleine Zuiderzeestadjes, inzonderheid van het visschersplaatsje Enkhuizen, op de wording en voltooiing van den afsluitdijk. Het kustplaatsje is gedoemd zijn voornaamste bedrijf op te geven, om landbouweentrum te worden. Ondanks het wanhopige verzet van velen, werd het werk voorigezet; de tragische dood van een der laatste weerspannigen deed het verzet ophouden met het dichtten van het laatste dijkgat.

Na deze overwinning der techniek op den weerstand die water en menschen boden, scheen de kracht der overwinnaars uitgeput. De lange duur der crisis maakte verderen voortgang onmogelijk, de middelen ontbraken tot voortzetting van het eigenlijke werk der inpoldering.

Als eindelijk, na jaren, besloten wordt, ondanks finantiële ongunstige omstandigheden, het werk te hervatten, doemen er nieuwe moeilijkheden naast nieuwe mogelijkheden op. De geprojecteerde Noordoostpolder zal het eiland Urk in zich opnemen en dit bij uitsteking van visscherij levend gebied, zijn oude bestaansmogelijkheid ontnemen. De omwenteling, die een visschersbevolking tot landbouwers zal gaan maken, teekent Norel in zijn tweede boek over de drooglegging: „Aan dood water”.

Men zou het boek in drie gedeelten kunnen verdeelen: Urk vóór, tijdens en na de inpoldering.

Een roman wordt hier niet gegeven; het is een verhaal, dat zich concentreert om enkele families, die de verschillende verhoudingen op het eiland typeeren. Evenals in het eerstgenoemde boek, toont de schrijver zich een overtuigd voorstander van de inpoldering, maar het is hem er niet om te doen, zijn overtuiging in het verhaal zonder eenige bedenking te doen zegenvieren. Het grootsche werk bezielt hij als een groot voordeel, maar hij is daarom niet blind voor de nadeelen, die er ongetwijfeld aan verbonden zijn. Alleen, deze moeten niet opgeblazen worden en niet gebaseerd zijn op star conservatisme, maar eerlijk opgewogen worden tegen de voordeelen.

Een zeer goede greep is het eerste gedeelte. Urk is nog eiland, ligt in zijn isolement ver buiten het „cultuurleven” van den vasten wal, tot een „natuurverschijnsel” eiland en wal verbindt. Een zeer strenge vorst sluit het eiland eerst nog meer in, dan de zee reeds doet, maar brengt groote armoede, doordat de visschers hun beroep niet kunnen uitoefenen. Als de nood zeer hoog geklommen is, brengt die zelfde insluiting redding. De ijsmuur wordt zoo stevig, dat men van den wal te voet, per fiets en ten slotte per auto het eiland kan bereiken. De bevolking kan weer voedsel krijgen, kan zelfs veel geld verdienen aan de vreemdelingen, die het eiland, dat geen eiland meer is, komen bezoeken, maar moet tevens dulden, dat de bezoekers hun vermaken introducereeren op het streng orthodoxe eiland. Langzaamaan wordt een deel van de jongere bevolking aangetast door de invloeden van buiten, zoo zelfs, dat een eerlijk, zuiver, vroom meisje tijdelijk met den stroom wordt meegevoerd. De ouderen zien met ontzetting de gevolgen van de verbinding met het vasteland: Zondagsontheilighing, danswoede, drankzucht.

Door de beschrijving van het eiland vóór de inpoldering, leert de lezer kennen de typische zeden en gewoonten van de dorpelingen, die ten deele ontstaan, ten deele gebleven zijn, zooals ze vroeger waren, door het isolement. De strenge winter heeft geleerd, dat er kaf onder het koren school, ook daar. Dat er velen waren, die uiterlijk meededen aan het godsdienstige leven, uit conventie. De aanraking met de wereld heeft hun waren aard boven gebracht.

Dan wordt het tweede deel ook duidelijker, de strijd om de droogmaking. Ook hier wordt het geloof van de Urkers op de proef gesteld. Als hun zee hun wordt ontnomen, hebben ze de beloften van de regeering, dat er voor hen zal gezorgd worden. Zeer menscheijk is hun streven om van de regeering te trekken, wat ze los kunnen krijgen — al is de manier van optreden niet altijd even eerlijk zelfs. Verklaarbaar is het: ze moeten nog leeren, dat de Zuiderzee, die hun zee is, niet meer uitsluitend hun eigendom is, dat ze zelfs zal gaan verdwijnen, waarvoor maatregelen noodig zijn, die onbillijk lijken.

Goed is daarom ook hier het politieke gedeelte — de pogingen door enkele partijen aangewend om de Urkers voor hun idealen te winnen. Met stijgende onbehagelijkheid loopen zelfs Urkers, trouwe kerkgangers, mee in een optocht met een roode vlag.

Gelukkig is het politieke element minder belangrijk dan in het eerste boek, het hangt nauwer met het verhaal samen en met het idealisme van den schrijver. Want tenslotte blijken de regeeringsmaatregelen zegenrijk. Urkers kunnen niet werken op het land, de periode van de werkverschaffing is daardoor tekenend, maar ze werken ten slotte mee om de klei aan te voeren voor den dijk. Hoe sneller de dijk aansluit op het eiland, hoe meer het vertrouwen toeneemt. De begrafenissen van den ouden Meun met traditioneele plechtigheid, is tevens het einde van Urk als eiland. Op denzelfden dag is Urk met het land verbonden en

geen eiland meer. Maar de tegenstander Meun is op zijn sterfbed een ander man geworden. Hij heeft de leiding Gods leeren aanvaarden en het vertrouwen daarop heeft hem rust geschonken. De beklemmende angst der ouderen voor een verwordene toekomst en het verlangen der jongeren naar een nieuw, vrij, opgewekter leven hebben elkaar gevonden in een hoopvolle verwachting van het goede voor het oude eiland.

Zwakker is het derde gedeelte, waarin de perspectivische welvaart reeds wordt geprojecteerd in het heden. De polder is klaar, vol rijke boerderijen. De Urker middenstand woont in villa's, het oude dorp verdwijnt, door het vertrek der visschers die hun beroep niet willen opgeven. Beide partijen krijgen hun zin: zij die vóór de inpoldering waren, zijn rijk geworden door de welvarende landerijen, zij die er tegen zijn, varen in goede schepen op de Noordzee en vestigen zich in Hollandse visschersplaatsen.

Het zeer idealistische slot verzwakt de documentaire waarde van het boek wel, maar desniettemin behoudt het zijn betekenis voor de toekomst, omdat er deskundig in beschreven is het oude en veranderende leven van het typische Urk, het leven en streven van een flinke, degelijke bevolking, die zich moeizaam aanpast aan de groote veranderingen die hun eiland moet ondergaan, als het aan dood water komt te liggen.

Norel heeft weer getoond een levendig, interessant en goed boek te kunnen schrijven.

Gron.

H. S.

III ZIELKUNDE III

Geloof en Verbeelding.

III.

Nog een ander terrein waarop de fantasie de zonde dient en het geloof een zwaren strijd heeft te strijden, is het dobbelen. Men behoeft daartoe niet altijd dobbelsteenen of kaarten in de hand te nemen, want men kan ook dobbelen door te speculeeren of mee te doen aan verlotingen. De toekomstfantasie tooverl ons dan vervulde wenschen voor van rijkdom, macht en eer, ten koste van de spaargelden van anderen. Deze wenschen leiden meestal tot hartstochten, die eindigen in doodslag of zelfmoord, zooals de omwonenden van speelholten kunnen getuigen. De strijd des geloofs tegen het z.g.n. gokken gaat dus niet alleen tegen den mammon, noch alleen tegen het dienen van de fortuin, maar vooral tegen het dwalen van de fantasie op verboden terrein. Gedachten zijn niet tolvrij, want het Woord des Heeren is een oordeeler der gedachten des harten. Daarom vermaant de Heilige Schrift den mensch, dat uit zijn zondig hart voortkomen kwade gedachten, en onverstand, die gedood moeten worden.

Wenschfantasieën loopen ook heel vaak uit op teleurstelling. In goudlanden komt het vaak voor, dat menschen een paar goudhoudende steenen of een paar diamanten optillen in een stuk land en met hun vrienden daarheen snellen om een stuk af te pennen. Dagen, ja soms weken lang graven ze al zwoegende, totdat ze hun werk moeten opgeven. De wensch was bij hen de vader van de gedachte. Hun rijkdom bestond alleen in de fantasie.

Ook kan de fantasie een leider van jeugdigen of volwassenen bedriegen in zake zijn invloed. Als ze in 't eerst met hem wegloopen, meent hij, geleid door zijn fantasie, dat zijn invloed nog altijd stijgende is, evenals koning Abimelech van de Schemieten dacht. Plotseling echter blijkt de vervulling van zijn wenschen een schijnwerkelijkheid te zijn, die als zandgrond onder zijn gebouw wegzakt. Dan kan men van zulk een leider zeggen, zooals de profeet Obadja van de Edomieten: „De trotscheid uws harten heeft u bedrogen”. Van een kind kan men het verdragen als het zijn wenschen in verbeelding vervuld acht, maar een volwassene, die zichzelf op deze wijze bedriegt, wordt bespot. Leaders moeten dus nuchter zijn van opvatting.

Ook de geloovige heeft zijn teleurstellingen want zijn zondig hart is steeds geneigd om aan de ijdele verbeelding gehoor te geven. Maar hij heeft in zijn strijd tegen zijn ijdele fantasie een machtig wapen in Gods Woord, dat hem leiding geeft. Een geloovige arme of werkloze legt zijn wenschen, met smeeken en dankzegging voor God neer, zeggende: Niet mijn wil, maar Uw wil geschiede, terwijl hij bij het „ora” het „labora” voegt. Een jonge man en een jonge vrouw, die het huwelijk ingaan, zijn meestal vol van idealen, doch 't geloof weerhoudt hen om alle dingen in 't leven daaraan op te offeren en aldus God te vergeten.

Iemand die vlug vooruit is gekomen op het gebied van handel of techniek droomt vaak van nog meer praestaties en van roem, doch het geloof leert hem nuchter te blijven en te vragen naar het mandaat Gods voor zijn tijdelijk leven hier op aarde en voor de eeuwigheid.

De wenschfantasie is dus een kostelijke functie, doch ze moet eerst wedergeboren worden en gereinigd eer ze vruchten afwerpt tot Gods eer en tot ons nut.

De angstfantasieën vormen een apart terrein van de toekomstfantasie, omdat daarmee samenhangt of wij met moed de toekomst tegen gaan dan of wij met een minderwaardigheidscomplex te worstelen hebben. In het laatste geval moet de angst remmend werken op het geloofsleven. De vrees om zich te bedriegen houdt die functie tegen.

Beginnen wij als kinderen reeds met angst voor het onbekende en met vrees voor het bekend gevaar, zoo is de vraag gewettigd of er ook erfelijke angsten zijn. Sommigen zijn van oordeel, dat de vrees voor het donker, voor onweer, voor wilde dieren, aangeboren is, doch anderen en ook wij schrijven deze vrees toe aan suggestie door ouderen. Wat voor ons onderwerp van betekenissen is, is dit, dat de angsten die het geloof remmen afkomstig zijn uit de ervaring. De fantasie kan zich richten op de oorzaken van het uitblijven van 't gewenschte goed. Dan worden vroegere teleurstellingen breed uitgemeten en concreet voorgesteld, zoodat de binnenpraters in ons hart ons wijsmaken, dat het met onze hoop om door 't geloof in Christus het eeuwige leven te verwerven ook wel mis zal zijn. Een prediking van den eisch des geloofs glijd dan bij de koude kleeren af. Wat dezulken noodig hebben is kennis van zichzelf, dat zij door hun trotsche fantasie God wantrouwen en bedroeven, ja zelfs zich tegen Hem verhardten. Hun angst moet berouw worden.

Ook kan de fantasie zich richten op de gevolgen van het uitblijven van het gewenschte goed. Voor het bewustzijn komen dan te staan beelden van een leven vol ellende, een benauwende dood, het voor eeuwig verloren zijn. Zij wier geloofsleven lijdt onder zulke angsten, zijn niet vatbaar voor troost, noch voor vermaan, wijl ze meenen dat anderen hen te licht beoordeelen. Is hun angst het gevolg van een ziekelijke depressie, dan is het de taak van den psychiater om hen te behandelen. Is de angst het gevolg van nederlagen in den strijd des geloofs, dan boezeme men hen vertrouwen in door te wijzen op overwinningen behaald door tal van geloofshelden niet alleen, maar ook door zwak-geloovigen, zooals de biddende moordenaar aan het kruis.

Hiermede is de vraag levens beantwoord of men bij herderlijke zorg en bij de Evangelieprediking vaak gebruik moet maken van de afschrikking van het kwaad door een levendige voorstelling van de gevolgen. Zij wier fantasie weinig ontwikkeld is, kunnen zonder gevaar die methode van bearbeiding dragen. Maar anderen met een levendige fantasie, vooral jeugdigen, raken de opgewekte voorstellingen niet meer kwijt en komen daardoor in den toestand van beangstigd zijn.

Christus heeft in Zijn prediking deze methode wel gebruikt, doch heel sober en aan de hand van de beschrijvingen van den zondvloed en van Sodoms ondergang. Niet door prikkeling van de fantasie wekt men het geloof op, maar door het gehoor van Gods Woord. Zij die voorlezen uit boeken als „De donderslag der goddeloozen”, die de gehoorzaal plotseling verduisteren, geweerschoten laten knallen, vlammen laten zien, bereiken meestal niet meer dan een tijdgeloof, dat ophoudt zoodra de oorzaak van de vrees is opgeheven. Men kan zich hiervoor niet beroepen op 2 Corinthhe 5 vs 11, want het bewegen tot het geloof geschiedt niet door schrik aanjagen, maar door dienaren, die bij zich zelf den schrik, d.i. het oordeel Gods, kennen over dienaren, die de aan hun zorg toevertrouwde zielen niet waar-schuwen tegen hun verderf. De herder passe deze methode dus niet op al zijn schapen toe, en vooral niet op de lammeren.

Anderzijds kan het geloofsleven van de fantasie gebruik maken om zich te versterken. Toen de apostel Paulus de broeders uit Rome ontmoette bij Drie Tabernen, greep hij moed, want hij zag zichzelf reeds in Rome, waar hij zoo vurig begeerde te arbeiden in het Evangelie.

Zoo ook kunnen wij bij het verlies van dierbare betrekkingen, die in Jezus zijn ontslapen, ons zelf sterken tegen overmatige droefheid door te zien op de heerlijkheid die zij genieten. Het geloof bindt daarbij de fantasie aan de Heilige Schrift, doch deze geeft ons voldoende ruimte voor de werkzaamheid van de verbeelding. Christus had voor de Zijnen, dat zij eenmaal bij Hem zouden zijn, om Zijne heerlijkheid te aanschouwen, Joh. 17 vs 25. Ontbonden te wezen en met Christus te zijn was de hoogste begeerte van den apostel Paulus, Phil. 1 vs 23. Wat die nabijheid van Christus zal zijn kunnen wij ons eenigermate voorstellen. Althans dat zij die daartoe geraken verzadigd zullen zijn van vreugde en niet zullen terug verlangen naar het zondige vroegere leven. Zoo grijpen wij moed om de begeerte naar hun aardse nabijheid op te geven en daarvoor in de plaats te stellen de begeerte naar Christus, om ook Zijn heerlijkheid te aanschouwen.

L.